

OLÜMPOSZI HŐSNŐK

A fordítás alapja:
Ellie Mackin Roberts: *Heroines of Olympus.*
The Women of Greek Mythology.
First published in 2020 by Welbeck,
an imprint of the Welbeck Publishing Group

Borító © Peter Liddiard (istennő-ábrázolás)
és RedKola/Shutterstock (medalionrajz)
Illusztrációk: The Noun Project

Fordította Medgyesy Zsófia

Minden jog fenntartva

ISBN 978-963-544-699-5

Text © Ellie Mackin Roberts 2020
Design © Welbeck 2020
© Kossuth Kiadó 2022
Hungarian translation © Medgyesy Zsófia 2022

Felelős kiadó Pappas Georgios,
a Kossuth Kiadó Zrt. elnök-vezérigazgatója
A kiadó az 1795-ben alapított Magyar Könyvkiadók
és Könyvterjesztők Egyesülésének a tagja
Szerkesztő Nádori Attila
Műszaki vezető Papp Miklós
Nyomdai előkészítés Horváth Zsuzsa
Korrektor Török Mária
www.kossuth.hu / kiado@kossuth.hu

Készült a Gyomai Kner Nyomda Zrt.-ben 2022-ben.
Felelős vezető: Csöndes Zoltán vezérigazgató

OLÜMPOSZI HŐSNŐK

ELLIE MACKIN ROBERTS

KOSSUTH KIADÓ

TARTALOM

6	BEVEZETÉS	56	EKHÓ
		58	ÉÓSZ
8	AEROPÉ	62	ERINNÜSZÖK
12	AMPHITRITÉ	66	ERISZ
16	ANDROMAKHÉ	70	HÉBÉ
20	ANDROMÉDA	74	HEKATÉ
24	APHRODITÉ	78	HÉRA
28	ARIADNÉ	82	HERMIONÉ
32	ARTEMISZ	86	HÉRÓ
36	ATALANTÉ	90	HIPPOLÜTÉ
40	ATHÉNÉ	94	HÜPSZIPÜLÉ
44	DAPHNÉ	98	INÓ
48	DÉIANEIRA	102	IÓ
52	EKHIDNA ÉS SZKÜLLA	106	IPHIGENEIA

110	IPHISZ ÉS IANTHE	166	NÜX
114	IRISZ	170	OINÓNÉ
118	KALLISZTÓ	174	PENTHESZILEIA
122	KASSZANDRA	178	PERSZEPHONÉ
126	KHRÜSZÉISZ	182	PHAIDRA
130	KLÜTAIMNÉSZTRA	186	POLÜXENÉ
134	LÉTÓ	190	PROKNÉ
ÉS PHILOMÉLÉ
138	MAIA	194	SZELÉNÉ
142	MELINOÉ	198	THEMISZ
146	MINTHÉ	202	THETISZ
150	MOIRÁK		
154	MÚZSÁK		
158	NAUSZIKAA	206	NÉVMUTATÓ
162	NEMESZISZ		

BEVEZETÉS

A görög városokban élő nők jobbára nem rendelkeztek a saját életük felett. Bár az élet bizonyos területein szabad volt kitűnniük, ezek a lehetőségek leginkább az otthonra és a vallásra korlátozódtak. Ám még ezekben az esetekben is azt tartották egy nő legnagyobb érdemének, ha beleolvadt a városi lét szövetébe. Nem volt kívánatos, hogy akár negatív, akár pozitív okból beszéljenek róla (legalábbis Thuküdidész szerint Athén egyik legnagyobb vezetője, Periklész így fogalmazott). A nőknek – mint az itt olvasható történetek némely főszereplőjének s úgy általában a görög mitológia nőalakjainak – az volt a dolga, hogy törvényes gyermekeket hozzanak világra, maradjanak otthon, és csöndben szöjének-fonjanak, viseljék gondját a háztartásnak. Csakhogy könyvünk legtöbb női szereplője nem maradt csöndben – nem zárkóztak be az otthonukba, hanem kiléptek a négy fal közül. Gyakran szerepel a történetükben törvényes gyermek, akinek azonban sokszor lesz rossz vége: megölik vagy elhagyják. A szöveg-fonás mozzanata ugyan nem egyszer jelenik meg, ám a ruhaanyagok készítésén túl ez a titkos öszeesküvések eszköze is.

A mitológia s így a mi történeteink esetében is igaz, hogy hősnőink tekinthetősebbek, merészebbek és eszeesebbek, mint a hétköznapi nők voltak az ókori Görögországban. Azt könnyű belátni, miért kell az istennőknek másnak lenniük – őket nem kötik a halandó világ mindennapi dolgai és a halandókra érvényes illemszabályok, ezért viselkedésük sokkolónak tűnhet. A velük kapcsolatos sztorik jó része szól a bosszúvágányokról és kicsinyes féltékenységükről egymás vagy a kevésbé jelentős istenek (például a nimfák), sőt a halandók iránt. Például viszonylag sűrűn előfordul, hogy Héra megbünteti valamelyik istennőtársát vagy egy nimfát, amiért Zeusz velük csalja meg őt, de akár akkor is, ha csak koslat utánuk. Bárhogy is legyen, Héra haragját nem kerülhetik el. Az istenek jellemzően az emberi vonások legextrémebb formáit hordozzák, így a viselkedésük is sokkal szélsőségeesebb, mint amit egy embertől elfogadhatónak gondolunk. Jó, ha nem felejtjük el, hogy az ókori görög istenek nem mindenható, mindentudó vagy

mindenlátó lények voltak, és sem viselkedésükben, sem erkölcsükben nem mondhatók „jónak”. Egyszerűen olyanok voltak, amilyenek, az emberi tulajdonságok legfélelmetesebb végleteit testesítve meg.

De mi a helyzet a görög mitológiában felbukkanó „normális” nőkkel, vagy épp a nimfákkal és jelentéktelenebb istennőkkel? Miközben az ő habitusuk közelebb állt a hétköznapi, hús-vér görög nőkéhez, ők is tudtak meglehetősen szélsőségesen cselekedni, még ha nem is annyira végletesen, mint a fontosabb istennők. Könnyen érthetővé válik ez, ha megnézzük a mitológia célját – egyrészt mint valamiféle erkölcsi tanítását, másrészt mint szórakoztató történetét. A szórakoztatás egyik formájaként – hiszen az ókori Görögországban a mítoszok elmesélése gyakran ezt a célt szolgálta – szükséges, hogy legyen benne némi érdekesség és bonyodalom. Nem célszerű a valósághoz a lehető legközelebb vinni a sztorit, ha azt a tragédia-színpadra szánjuk. Ha mélyebbre ásunk a legtöbb itt olvasható történet női szereplőinek motívumaiban, azokat férfiak vagy férfi istenek hozzák működésbe. Sokan kényszerhelyzetbe kerülnek, és alig van választásuk. A „való” életben ugyanezek a nők nemigen tennének semmit, de a fantázia közegében cselekedetükkel befolyásolni képesek mind a halandók, mind a halhatatlanok világát.

Ennél sokkal nehezebb a dolgunk, ha morális tanítást keresünk az ókori görög mítoszokban. A legtöbbjüket nem is erre szánták. Az elmesélt történetek után mintegy két és fél évezreddel könnyedén beleláthatunk mindenféle erkölcsi mondanivalót a mítoszokba, de jobban tesszük, ha ettől – legalábbis e könyv lapjain – tartózkodunk.

Az itt felsorakoztatott nőalakok között vannak erősek és gyengék, kemények és lágyak, eltökéltek és beletörődők egyaránt. Gyakran makacsok, de még gyakrabban kénytelenek megalkudni a helyzetükkel egy döntően patriarchális környezetben. Történeteik legalább annyira ijesztőek, mint amennyire reményt adóak. Mindenesetre tökéletesen megtestesítik azt, hogy mit jelent nőnek lenni egy férfiak számára berendezett világban.

AEROPÉ

Aeropé hitetlenkedve nézte a férje arcára kiülő izgatottságot, amikor az a csuklójánál fogva az istálló felé húzta. Még sosem látta zaklatottnak. Atreusz komoly férfi volt, nem olyan típus, akit bármi oktanul izgalomba hoz. Mi késztehetette ilyen szokatlan viselkedésre? Aeropé még jobban elcsodálkozott, amikor befordultak az elsötétített istállóba. Vajon miért csukta be a férje az összes ajtót, kizárva a fényt? Atreusz lámpást gyűjtött – ami ilyen kora délelőtti órán még különösebbnek tűnt –, és csöndre intette a feleségét. Így osontak tovább a sötét helyiségben.

És akkor Aeropé meglátta – elsőre nem is volt benne biztos, hogy mit. Halványan derengett valami a lámpás világánál, ami mocorgott és olyan hangokat hallatott, mint egy bárány. De hiszen tényleg bárány! Csakhogy a bundája nem fehér volt, nem is piszkosszürke, hanem – arany színű! Aeropé a férjére pillantott. Atreusz arcáról büszkeség sugárzott.

– Artemisz áldása van rajtunk! – szólalt meg Aeropé. – Az istennő még kegyesebb lesz irántunk, ha megkapja ezt az áldozati ajándékot.

Erre Atreusz az asszony szájára tapasztotta a kezét.

– Sss! Hallgass! Ezt nem tudhatja meg más rajtunk kívül! Még nem döntöttem el, mitévő legyek a báránnyal. Le fogom ölni, s azután meglátom, mi legyen a gyapjával – mondta cinkos pillanattal, mire Aeropét mélységes nyugtalanság kerítette hatalmába.

Aeropé a legendás krétai király, Minósz unokája volt, ám apja, Katreusz kitiltotta Kréta szigetéről, miután nővérét, Apemoszünét megerőszakolta Hermész, az istenek hírvivője. Katreusz ugyanis mélységes bizalmatlansággal viseltetett gyermekei iránt, mivel egy jóslatból megtudta, hogy saját utódai okozzák majd a halálát.

Héraklész egykor a Medúsza hajszálait tartalmazó tégelyt adott Aeropénak, hogy szükség esetén ezzel a varázsszerrel megvédhesse Krétát – igaz, sosem kényszerült arra, hogy bevesse a csodaszert. Aeropé később Atreusz felesége lett, s ő volt az egyetlen, aki urán kívül tudott a titokzatos aranygyapjas bárányról, amely megjelent Atreusz birkanyájában. Korábban Atreusz fogadalmat tett, hogy minden elléskor feláldozza Artemisz istennőnek, Zeusz leányának a legszebb bárányát, s bár a jószágot levágta, a gyapját nem égette el áldozatként az istennőnek, hanem elrejtette egy fatörzsbe. Elképzelhető, hogy maga Artemisz csempészte a különleges bárányt a nyájba, hogy próbára tegye Atreusz hűségét, mindenesetre Atreusz csalársága súlyos következményekkel járt. Mindeközben Aeropé titkos viszonyba keveredett férje fivérével, Thüesztészszel, és szerelme zálogként titokban odaadta neki az aranygyapjút. A testvérek – Pelopsz éliszi király fiai – erősen rivalizáltak egymással, de Atreusz olyan biztos volt elsőségében és felesége hűségében, hogy sosem ellenőrizte, megvan-e még a kincse.

Néhány évvel később Mükéné királya, Eurüsztheusz (aki kitalálta Héraklész számára a nehéz feladatokat – lásd a 72. oldalon) utód nélkül halt meg. Egy jóslat szerint Mükéné trónja Pelopsz egyik fiára szállt volna, ám apjuk nem tudott dönteni, hogy melyikük legyen az örökös. Atreusz volt az idősebb, így ő lett volna a nyilvánvaló választás, de a jóslat nem volt egyértelmű. Thüesztész felvetette, hogy ki-ki mutasson föl az istenek támogatására utaló jelet, s azt javasolta, hogy legyen ez a jel egy aranygyapjas bárány bundája. Atreusz egyből belement a dologba, azt híván, hogy Aeropéval csak ők ketten tudnak az elrejtett gyapjúról. Természetesen felfedezte, hogy eltűnt a kincs, Thüesztész pedig föl tudta mutatni a bárány arany-

gyapját, s ezzel igazolta, hogy az istenek valójában őt szánták Mükéné trónjára. Atreusz nem vádolhatta meg nyíltan a feleségét, és a döntést sem támadhatta meg, hiszen az aranygyapjút, amelyet elrejtett, Artemisznek kellett volna áldoznia.

Zeusz segítségével azonban Atreusz mégiscsak elnyerte Mükéné trónját, és kitiltotta a királyságból az öccsét, de azzal még mindig nem volt tisztában, hogy Aeropé lopta el az aranygyapjút és hogy összeszűrte a levét Thüesztészszel. Ez csak az után derült ki, hogy Atreusz és felesége elfoglalták Mükéné trónját, s a király úgy tett, mintha megbocsátott volna Aeropénak. A párnak két fia született: Agamemnón (aki később apját követte a trónon) és Menelaosz (aki Helené férje és Spárta királya lett). A történet egyes változatai szerint Aeropé szült két fiút Thüesztészstől is, Tantaloszt és Pleiszthenészt, ám őket Atreusz a bosszújának részeként megetette apjukkal. E szörnyű lakomát követően saját kezűleg ölte meg Aeropét, letaszítva őt egy Mükéné közelében magasodó szikláról.

Noha az aranygyapjú históriájának kezdeti szakaszában Aeropé kulcsszerepet játszott, a különleges kincs hosszú utazása egy másik nő, Médeia személyéhez kötődik. Egy idő múlva az aranygyapjú a Fekete-tenger partján elterülő Kolkhiszba került: itt élt Médeia, a varázslónő, aki beleszeretett a gyapjú felkutatására ideérkező iókloszi királyfiba, Iaszónba. Az ő segítségével vihette el Iaszón az értékes szőrmét, s támogatásáért azt kérte cserébe, hogy a királyfi vegye feleségül, ha sikerrel járnak. Médeia apja, Aitéész király egy sor látszólag teljesíthetetlen feladat elé állította Iaszónt, de Médeia a varázsereje révén minden alkalommal kisegítette szerelmét. Így aztán az aranygyapjúval együtt hagyhatták el Kolkhiszt. A csalódott Aitéész megpróbálta megállítani a párt, ennek során Médeia megölte saját fivérét, Apszürtoszt. Végül Iaszón valóban feleségül vette Médeiaát, aki két gyermeket szült neki, ám később elhagyta, hogy feleségül vegyen egy görög királylányt. Médeai bosszúból megölte közös gyermekeiket, majd isteni nagyapja, Hélios segítségével hazatért Kolkhiszba.

AMPHITRITÉ

Kagylóhéj-szekerén utazgatva a tengerek hatalmas királynéja, Amphitrité morajló hullámvízre lett figyelmes. Azonnal megfordította a fogatot húzó két különös, félig ló, félig hal jószágot, s egyenesen Kréta partjáig hajszolta őket, ahol Zeusz éppen bizonyítékát adta annak, hogy Minósz krétai király a tulajdon fia. A tengeristennő szánta a főistent, amiért egyik gyermekének a felesége olyan becstelően viselkedett. Az istenek megcsalhatják a feleségeiket, de egy halandó nő nem tehet ilyet a férjével! Fölháborodásában még saját fájdalmát és haragját is képes volt félretenni, és pártját fogni a férje, Poszeidón halandó fiának (irtózat fogta el már a gondolatra is).

Épp ahogy a sziget partjához érkezett, a mostohafia, Thészeusz a tengerbe vetette magát. A fiú megrémült, amint meglátta a tengerek királynéját: bizonyára azt hitte, meg akarja hiúsítani az erőfeszítéseit. Amphitrité odaintette magához, Thészeusz pedig erővéve magán, zihálva kérdezte:

– Istennő, segítő vagy ártó szándékkal jöttél?

– Bármily szerencsétlenség is ez nekem, segíteni jöttem, még ha ez azt is jelenti, hogy el kell ismernem, a férjemnek a fia vagy. – Ekkor szekérének ülése alól előhúzott egy dobozt, amelyet kagylóhéjak borítottak. – E dobozban olyan ékszereket találsz, amelyek igazolják, hogy kétségbevonhatatlanul a tengeristen az apád. Ám csak egy feltétellel adom oda neked e kincseket.

– Mondd, mit kérsz cserébe! – szólt az athéni királyfi.

– Azonnal hagyd el a birodalmamat! Hajózhatsz a hullámaiomon, de soha többé nem hatolhatsz a tengerek mélyére.

A választ meg sem várva, Amphitrité megfordította szekerét, és sebesen távozott.

Amphitrité tengeri nimfa volt, nővérével, Thetisszel együtt a néreiszek egyike. Apja az öreg tengeristen, Néereusz, anyja pedig Ókeanosz lánya, Dórisz istennő.

Poszeidón tengeristen kezdetben Thetisznak udvarolt, ám amikor meghallotta a néreisz fiával kapcsolatos jóslatot (lásd *Thetisz*, 202. oldal), úgy döntött, inkább a nővérét, Amphitritét szerzi meg feleségnek. Csak-hogy nővéreihez hasonlóan Amphitrité sem lelkesedett a házasságért, mivel a néreiszek szívesebben éltek gondtalan és terhektől mentes életet öröklő szűzen, mintsem hogy egymástól elszakadva saját családot alapítsanak. Ábrázolásain a többi néreisztől királynői ékei különböztetik meg.

Mivel Poszeidón csak másodikként választotta őt, Amphitrité érthető módon elbizonytalanodott. Egyes források szerint a tengeristen elrabolta Amphitritét, de a legtöbb mítoszban azt olvassuk, hogy Poszeidón udvarlása elől az Atlasz hegységbe menekült, hogy ne kelljen szemtől szemben elutasítania a hatalmas istent. Poszeidón egy sereg delfint küldött a felkutatására. Az egyikük felfedezte, hol rejtőzik, mire a tengeristen ajándékokat és üzeneteket küldött általa választottjának. Miután a delfinnek sikerült rábeszélnie a néreiszt a frigyre, Poszeidón hálából az égre emelte az állatot – így keletkezett a Delfin csillagkép. Amphitritét férje a tengerek hatalmas királynéjává tette, s ugyanúgy társuralkodó lett a vizeken, ahogyan Perszephoné ült az alvilág trónján Hadész feleségként. Poszeidónnak és Amphitritének három gyermeke született: a félig ember, félig haltestű Tritón a sellők apja lett, Rodosz nimfát Héliosz isten tette szeretőjévé (lásd *Éosz*, 58. oldal), Bentheszikümé tengeri nimfa pedig az aithiopiai király felesége lett.

Az olümposzi istenektől nem szokatlan módon Poszeidón gyakran volt hűtlen, ami miatt felesége – aki neheztelt, amiért Poszeidón eredetileg nem őt szemelte ki társául – gyakran volt féltékeny és komisz. Különösen utálta Szküllá tengeri nimfát, akinek fürdővizébe olyan varázsszert csempészett, amelytől vetélytársa rusnya szörnyeteggé vált (lásd *Ekhidna és Szküllá*, 52. oldal). A tengerek királynéjaként Amphitrité befolyásolni tudta a tenger időjárását, s olykor csak a halandóktól kicsikart áldozatok fejében volt haj-

landó lecsillapodni. Ilyen eset volt Phineuszé is, akit társai dobtak a tengerbe áldozatként egy jóslatot követően (amelyet némelyek szerint maga Amphitrité nyilatkoztatott ki). Amikor azonban az egyik tengerész, aki szerelmes volt a trák királyfiba, utánavetette magát, Amphitrité – tőle szokatlan együttérzésről tanúságot téve – megengedte egy arra úszó delfinnek, hogy Phineuszt kimentse a vízből.

A tengerek királynéjához kapcsolódó legismertebb mítosz azonban az, amelyben Thészeusz athéni királyfi segítségére sietett, hogy igazolni tudja isteni eredetét, vagyis hogy Poszeidón gyermeke. Mivel Thészeuszt nem ő szülte a tengeristennek, ez ritka kedves gesztus volt Amphitritétől. A mítosz szerint a krétai király és Thészeusz összekülönböztek, s miután Minosz már bebizonyította, hogy Zeusz fia, Thészeuszon volt a sor, hogy igazolja isteni származását. A tengerbe vetette magát, hogy felkeresse Poszeidónt, s ekkor találkozott Amphitritével, aki lehetővé tette, hogy a királyfi a víz alatt is tudjon lélegezni, majd átadta neki azt az ékes koronát, amelyet Poszeidón az ő nővérének, Thetisznek adott jegyajándékként. Emellett egy bíborpalástot is adott Thészeusznak.

A néreiszek a nimfák legkisebb csoportját alkották. Míg más csoportokba több ezren tartoztak (vagy akár megszámlálhatatlanul sokan voltak, mint a fák nimfái), néreiszből csupán ötven született. Rajtuk kívül ismert a tengeri nimfák egy másik csoportja is, az ókeanisok, akik nem Néereusz, hanem Ókeanosz tengeristen gyermekei voltak. Ez utóbbiak úgy általában a tengerek kisebb isteneinek számítottak, míg a néreiszek kifejezetten a Mediterráneum, azon belül is a Görögország partjait mosó Égei-tenger nimfái voltak. Azt tartották róluk, hogy vigyáznak a tengerészekre és a halászokra – sokan állították, látták őket segíteni a rossz időjárás miatt eltévedteken. Mivel a néreiszek elsősorban a tengeristen kísérőinek szerepét töltötték be, ezért helyénvaló, hogy Poszeidón Amphitrité személyében közülük választott királynét magának.

ANDROMAKHÉ

Kicsiny szövőszéke előtt szomorúságtól lehajtott fejjel ül Andromakhé, s arra gondol, hogy holnap újabb csatára virrad a nap. A férje és a trójai nép – akiket annyira megszeretett és akiknek hercegnőjük lett, pedig nem is itt született – a hazájukat, az otthonukat védik. Átértzi minden otthon ülő trójai asszony sorsát, akik szövőszékeik mellett szomorkodnak, miközben fivérek, apáik és férjeik csatarendbe állnak, kezükben karddal és pajzssal. Tudja, hogy mindannyian bátran viselik sorsukat – nők és férfiak egyaránt. Értzi, hogy maga is próbálja palástolni bánatát és rettegését. Ugyanezt látta férje, Hektór arcán is, miközben magára öltötte sisakját és páncélját, vagy amikor búcsúra kezébe adta közös fiukat, később pedig a kardját. Mindannyian hősieken néztek a jövőbe, pedig a fényes és gyorslábú harcos, Akhilleusz dühödten dülta a Trója körüli vidéket. Bánattal teli szívének mélyén pontosan érezte, hogy Akhilleusz lesz az, aki végül elpusztítja a családját, szeretett városát, szerelmét, és elveszi tőle is az életét. E gondolat-tól áthatva elkezdi szőni a trójaiak győzelmét hirdető jelenetet – szorongását gondosan palástolva veti oda meg vissza a szálakat, ritmusosan és fennakadás nélkül, még ha tudja is, hogy hazugságot sző éppen.

ANDROMAKHÉ

E kötetben szereplő nők közül talán Andromakhét határozza meg leginkább a férfiakkal való kapcsolata.

Olyannyira így van ez, hogy Homérosz *Iliász*ának fájdalmas jelenetében, amikor meghal a férje, őt nem nevezi meg a szerző, csupán Hektór feleségként utal rá.

A neve azt jelenti: „férfiak csatája” – jól illik ez egy olyan asszonyra, akinek az életét (és talán a világ szemében az értékét is) az ókor legnagyobb háborúja határozta meg. Apját, Étiónt – a kilikiai Thébai királyát – az őrzöngő Akhilleusz ölte meg. Andromakhé férje, a lovakat szelídítő Hektór, Trója hercege és védelmezője – aki révén Trója idősödő, ám nagyra becsült királyának, Priamosznak és Hekabé királynénak a menyé volt – szintén Akhilleusz keze által lelte halálát a görög–trójai háború fordulópontját jelentő párviadalban. Fiát, Asztüanaxot a görögök a győzelmüket követően levetették Trója faláról, mert félték, hogy férfivá serdülve bosszút állna apja kegyetlen haláláért. Ezekután Andromakhé Neoptolemosznak lett hadizsákmánya és rabnője – vagyis Akhilleusz fiáé, aki olyan embertelen módon szaggatta szét Andromakhé családját, nemcsak a háború által, hanem saját kezével, pontosabban kardjával és dárdájával.

Andromakhé rendre kérleli szerető férjét – mert a háború minden szörnyűsége ellenére Hektór szerető társa marad –, hogy legyen óvatos, vigyázzon magára a csatamezőn. Miután már apja és hét fivére is Akhilleusz kardjától esett el, mikor a görög horda Thébai városát prédálta (utolsó megmaradt öccsét pedig Menelaosz ölte meg Trójánál), a görög mítoszok valamennyi női szereplője közül talán Andromakhé lehet a leginkább tisztában azzal, hogy nem elég, ha egy férfi óvatos a csatamezőn, bátorságra és magabiztosságra is szüksége van. Számtalanszor bátorítja férjét, akinek nagy szüksége van efféle szavakra, hogy képes legyen vigyázni magára, ám a bajtól nem tudja megóvni Hektórt. Ott áll hát Trója falain, s nézi, amint a város hős védője halálos párharcot vív Akhilleusszal. S mikor Zeusz aranymérlegére tette a két hős sorsát, „Hektór végzet-teli napja lesúly-

ANDROMAKHÉ

lyedt Hádész háza felé”*. Ezzel Andromakhé életére is sötétség borult. Férje halálhírére gyász és rettegés jajszavai töltik meg Trója utcáit – s a város hercegéje immár nem több egy urát gyászoló asszonytól, egy kiszolgáltatottá vált özvegynél. Látja előre, hogy hadizsákmányként Görögországba hurcolják majd, hogy a fiát is megölik, és Tróját ugyanúgy elpusztítják, ahogyan tették a kilikiai Thébaival.

Andromakhé okos nő volt, aki – bár érzelmei vezérelték – már a trójai háború kitörésekor tudta, hogy a kegyetlen harc során mindenét el fogja veszíteni. Noha maga nem görög származású, Hektór és ő megtestésítik az antik görög házasságeszményt – minden, a trójai háborút övező mítoszban szereplő párnál inkább.

Miközben Hektór feltehetően nemzett törvénytelen gyermekeket más nőknek, Andromakhé a trójai háború tizedik évében szült csak neki egyetlen fiút, pedig még a harcok kezdete előtt házasodtak össze. Vajon mi lehetett a magyarázata ennek? Ha arra gondolunk, hogy Andromakhé később több fiat és leányt is szült rabtartójának – Neoptolemosz feleségét elkerülte a gyermekáldás –, akkor talán az istenek ezzel tudatosították a háborúk utóhatásait (lásd *Hermioné*, 82. oldal). Andromakhé sorsa emlékeztet bennünket arra, hogy a harcosok odaadó családrait sújtja leginkább a hősök hadakozás utáni vágya.

Andromakhé amúgy a szerencsésebbek közé tartozott a trójai nők, különösen a királyi ház asszonyai közül, bár minden esetben tragikus sors várt a háborúk alatt vagy után rabságba hurcolt nőkre. Anyósa, Hekabé a tengeberbe vetette magát, de Hekaté (lásd *Hekaté*, 74. oldal) kutyává változtatta, a sógornőjét, Polüxenét pedig feláldozták Akhilleusz sírjánál (lásd *Polüxené*, 186. oldal). A trójaiakkal kapcsolatban egyetlen esetről hallunk, amikor egy nőt – Helenét – rabságba hurcoltak (pedig bizonyára megesett, hiszen a korban ez szokásban volt), ezzel szemben a görög hadsereg rendszeresen zsákmányolt rabszolgának nőket nemcsak a háború alatt (lásd például *Khrüszéisz*, 126. oldal), hanem utána is.

* *Iliász*, Devecseri Gábor fordítása

